

GAZETA TRANSILVANIEI

PROPRIETARĂ ASOCIAȚIUNEA „ASTRA” BRAȘOV
 apare de două ori pe săptămână prin îngrijirea
 comitetului de redacție.
 Atelierele tipografice „Astra” nr. 102.
 Pagini 4-6-8 Lei 3.

STEAG RIDICAT LA
 1838

GHLBARIȚIU ȘI SPIRIȚ DE LUPTĂ PURTATE SUB CUTELE LUI MUREȘENII
 DE ATAȚIA URMAȘILOR ÎN FRUNTE CU

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
 BRAȘOV.
 B-dul REGELE FERDINAND Nr. 12 Tt. 1513
 Abonamentul anual lei ... Autorități și Societăți lei
 Anunțuri și reclame după tarif.

Nr. 62 Inreg. Trib. Brașov E. II No. 6. II. 71/942

Sâmbătă 2 Decembrie 1944

Anul 107

Patrioții vor să dea foc țării

de
 dr. N. Căllman

„Patrioții” și-au dat în Brașov arama pe față. Până acum se ascundeau sub tot felul de firme și măști, care de care mai pompoase, mai îmbătătoare și cât mai înșelătoare.

Nu cutezau să-și spună pe nume. Nu cutezau să-și afișeze adevarata firmă, la stradă, să fie văzută de toată lumea, ca aceasta să o admire și, dacă-i place, să se închine în fața ei.

Își ziceau patrioți și democrați. Spuneau că sunt mai patrioți decât oamenii învechiți în patriotism și mai democrați decât democrații adevărați. Chemau lumea mereu la nunți, la nașteri și la diferite botezuri. Erau acestea cele mai binevenite prilejuri pentru îmbătarea lumii cu vorbe. Și se găsea și lume care se zăpăcea, se lăsa îmbătată de înșelătoarele și patrioteștile vorbe ale lor. Noi însă știam unde vrem să ajungă patrioții noștri, le cunoșteam și intenții și scopuri.

Acum s'au demascat. Și-au arătat și intențiile și scopurile și mijloacele prin care vrem să încalece statul român. Și cei de cea mai bună credință, cei care au crezut în vorbe, vor putea înțelege ce urmăresc patrioții noștri mari.

Să nu ne amăgim și să nu ne ascundem după vorbe. Să spunem pe față ca lumea noastră să înțeleagă. Ei vor aprinderea țării. Căci ceea ce s'a întâmplat în ziua de 23 Noembrie la Brașov,

n'a fost altceva decât o mică probă generală pentru revoluția pe care patrioții noștri o așteaptă și o pregătesc.

Continuare în pagina 6-a

Bombardați-ne, Americani!

de
 Ion Colan

Bombardați-ne, că poate ne-o veni mîntea la cap!

I

Ce bine încăpeam astăvară în adăposturi, prin șanțuri, prin pă-

duri! Nimeni nu te întreba, dându-ți mâna de ajutor, dacă ești hitlerist sau comunist, dacă faci sau nu politică. Nu exista decât un singur pericol: Moartea, cu M mare, care venea de sus și care n'legea. Nu te întreba ce ai crezut în viața ta, ce vis ai visat, ce vorbă ai spus în 1940 și nici dacă ești „de-al nostru”.

Sufletele tuturor parcă se încreștinaseră a doua oară. Simțeau în fiecare acea față de dumnezeiască bunătate care distanțază pe om de animal și pe care mereu o ai pe front față de camarazi.

În alarmă fugiau muncitorii alături de funcționari, alături de conducătorii lor; în bombardament ne trânteam alături cu toții, înfrunțiți, trup lângă trup, om lângă om, și pe nimeni n'am auzit spunând tovarășului de spaimă și grospă: Pleacă, eu nu pot sta lângă un criminal de războiu ca tine — sau, lângă un comunist ca tine.

Nu mai erau decât bieți oameni, supuși aceluiași destin înfricoșat. La fiecare trăsnet cruci tremurate se însăiau pe pieptul care sta să se spargă. Degetele tutuora se înfigeau în țărână, inimile băteau la fel. Un singur gând, comun: **Doamne, scapă-ne!**

Nimeni nu vorbea pentru el numai, nimeni nu se ruga numai pentru el. Acel „Scapă-ne, Doamne!” încheia în rugă întreg programul de omenie al românismului ajuns la grea încercare.

Era atâta frățietate între oameni, șanțurile și adăposturile așa de adânc și de sincer dărâmaseră și umbra barierelor sociale, încât astăzi stăm îndobitociți și nu ne putem desmeteci din întrebările ce sfășie din noi:

— Continuare în pag. 6-a —

1 Decembrie

de
 V. Brăncuș

Pentru întâia dată, după patru ani de tăceri înflorate, ziua de 1 Decembrie ne găsește pe drumul drept al reparațiilor izbăvitoare. Ne găsește liberi în exprimarea gândului și a slovel la acest praznic al Transilvaniei străbune.

Patru ani, cernită ne-a fost sărbătoarea ce a legat de trupul țării provincia românească cea mai crunt încercată.

Ni se coclea cerneala pe condeie, ni se încheaga sângele în vine, când în ziua Unirii celei mari noi ne găseam cot la cot, într-o alianță nefirească, cu autorii morali și materiali ai clopârțirii pământului transilvan. O brazdă vrăjmașă — hotărât diktat — tăia vadul străbunelor râuri, despărțindu-ne în două pământuri și frângându-ne pe roată sufletul nearului.

Ne durea nu numai prăpădul copleșirii, suferințele celor rămași în noapte, viața irosită zadornic, ci ne durea propria noastră nemernicie, pentru că noi n'am știut păstra un bun ce nu era numai al nostru, ci era rodul secularelor strădanii al unui lung și de înalțăși. Părăsind o parte din pământul Transilvaniei, noi am trădat un legământ călăt în grele suferințe. Noi am trădat singurul avut pe care ni l-au transmis părinții și strămoșii: credința în dreptatea revendicărilor românești.

Abătându-ne, chiar trecător, din drumul, adeseori spinos, dar totdeauna

drept al luptei noastre pentru unire, neamul nostru a fost crunt lovit.

Iar lovitura pe care am îndurat-o a fost atât de mare, atât de adâncă, încât semnele ei vor dănuți în vreme ca urmele unei răni.

Numai actul dela 23 August a rădus România în matca alianțelor ei naturale. Pentru a se smulge dintr-o alianță, în care fusese svârțită nu din voința ei, țara noastră a dat dovadă de cea mai desăvârșită loialitate. Ne putem mândri că actul dela 23 August n'a avut numai o valoare platonice, declarându-ne alături de aliați, dar silindu-l să-și cucerească pozițiile de poziție din pământul țării noastre — așa cum au făcut alte țări în situații asemănătoare nouă — ci prin cea mai desăvârșită colaborare a brațelor noastre armate cu spiritul conștiinței publice am eliberat spontan pământul țării de armata germană.

Armistițiul încă nu era semnat și — mulțumită nouă — frontul se mutase dela Nistru și Prut pe Mureș și Olt.

În felul acesta țara și a spus cuvântul. A fost un plebiscit unanim. Iar bubuitul de tun a deschis bătălia Transilvaniei, pentru care s'au înfrunțit în moarte ostași români și sovietici. La căpătâiul lor străjuește ca o candelă un punct din armistițiu: recunoașterea Transilvaniei noastre.

„GAZETA TRANSILVANIEI”

O nouă cronică

Pe fundul unei lăzi brașovenesti, lerecate în fel și chip, am dat peste câteva hârtii scrise în buclii chirilicești, grele foarte. Nici tu început, nici sfârșit. Bag seamă au fost măzgălite în vremuri scurte, gramaticul neavând hordină la scris.

Intr'un colț cumplit mâncat de umezeală, sta însemnare lămuritoare:

„Și am scris la Nepotu lu Cută Săbău din Arpătac...”

Ce-o fi fost de capul acestui ne-norocit de scriitoriu, n'am găsit urmă nici călări. Am căutat în cronicile lui Ko-

gălniceanu, am răsfoit toate volumele lui Xenopol, ale lui Iorga, Lupăș, George Brătianu, Panaitescu, Giurescu; am amestecat răsfoind prin Analele Academiei Române, secția literară și istorică. Nici pomeneală!

M'am dus la Arpătac, care acuma Araci se chiamă, cu gândul că în registrul morților sau botezațiilor tot se va ivi vreo urmă.

Biserica însă a fost dărâmată de cutremur până la pământ. Satul n'a mai făcut alta, pe semne de teama altui cutremur.

Am aflat, totuși, că a existat în sat un oarecare Cută Săbău, Niculae adică, croitor de felul lui și priceput la toate, care nu se mai află. Despre nepotul lui însă nimeni n'a știut să-mi dea vreo lămurire, de unde se vede că a fost vreun lunatic.

Publicăm, în cele ce urmează, paginile descifrate până acum, urmând a restul să-l publicăm altădată, atunci când ne vor ierta puterile. Firește, respectăm ortografia originalului, transcrierea făcând-o după toate normele științifice.

...întrebă azi și boierii și prostimea: Când au început țara să să strice?

Dar eu, ca să nu să smințească dreptatea, mă întorc și zic: Țara, au oamenii? Iară din oameni toți au cițiva?

Că să știe: am avut învățați foarte, numa la judecată nu prea puteau lua sama bine, fie din pricina puținătății glagorii lor, fie din a mărimii — care unora să urcă la cap de nu mai sint citivi — fie din a banului, care tuturor pierzanie și nume rău aduce.

Cită osteneală și nehodină pentru tocmitul întăriturilor din spre Apus!

Și câte vorbe despre brazdele ce nu să dau nimuruia!

Pre urmă, când semeția vorbareților diregători fu pusă la încercarea a mare, s'a desvelit că nu țara, ci unii sint stricați, că ei, acolo, punând iscălitură pre nedrept hrisov, s'au cam boierit la mese mari de ospăț, cu nezăbavă, iară în țară cînd s'au aflat ase-

INSTANTANEU

Porumbelul păcii

Era în luna când se nârguesc căsele. Insera-ea își întindea pe vâl zăbrăncul sur, când un porumbel alb ca zăpada poposî pe acoperișul unei case, într'un cartier liniștit. Avea în cioc un firicel verde, o mică mlădiță, și privea în toate părțile, speriat, ca unul ce rătăcise drumul. Femela din casă ieșind după treburi afară îl zări, duse mâna la gură a mirare, apoi țipă de auziră vecinilor: Porumbelul păcii!

Indoată se auziră balamălele la uși scârțâind, porțile se trânteau grăbite, lume zăpăcită năpădi ulițele până atunci pustii și flegare, cu ochi lacomi, priviră minuna, solia mult așteptată de toți. Bătrânii își descoperiră capetele, femelele începură făcându-și cruce iar copii tipau bătând în palme de bucurie.

Pasărea, speriată de atât norod și gălăgie, fâlfâi din aripi, se înălță în văzduhul plumburu și pieri din ochii oamenilor.

Toată noaptea în căsuțele modeste din cartier veselia se ținu lanț. Au răsunat cântece, s'au întins jocuri. Vestea s'a lăfăit cu lufala fulgerului în cele patru unghiuri ale țării. Au ars candelile la lăcane, a curs și vinul din belșug. Fecore, bogat și sărac, bun sau rău, au sărbătorit, după felul lui, praznicul mult așteptat al păcii.

Noaptea trecu flină de visuri luminoase. În zori de zi muncitorii care se îndreptau spre uzină priviră cerul în săngerat al acelei zile și clătinară din cap: Vânt și furtună. O liniște apăsătoare urmă petrecerilor sgomotoase din ajun. Și prin liniștea aceasta buburiturile de tun se deslușeau mal împezi. Guri de foc spintecau întunericul nopții, îl pătau cu lucruri sinistre și simțeau cum a intrat în lanul plin de flori cosașul, cum răstoarnă brazdele, brazde crescute aproape de tine și de sufletul tău...

Unde s'a dus oare porumbelul păcii? Cât s'a mai uitat lumea după el, să-l vadă. Unde va fi sburat? Spurcată de lume, biata pasăre s'a dus poate să caute un colț liniștit.

Mlădița verde ce-o ducea în cioc vota s'o aștearnă, să facă culcuș moale pentru cel dol pui ce poate îl avea. Sbură deci în neștire și obosit se așeză porumbel pe o grămadă de moloz care fumea și-l arse picioarele lui roșii ca sângele. Înflorat porni de-acolo și după lungi ocoluri se lăsă pe strășina unei clădiri. O bombă făcu explozie undeva prin oproape. Ingrozită, pasărea albă întinse iarăși aripile și de data aceasta se îndreptă spre periferia orașului să caute scut sub poalele unei păduri. Îndată însă observă, apropiindu-se de pădure, că un uliu o urmărea cu ochii lui lacomi; se întoarse deci din drum și căută adăpost în ograda unui gospodar din apropiere.

Ce nebunie își alege omul

de Dr. Emil I. Bologna

Cunoscând noțiunile care stau la baza cunoașterii problemelor ce debatem, și anume cunoscând existența unei științe — *Biotipologia* — care studiază forma corpului uman, știind că la o anumită formă corporală îi corespund anumite trăsături temperamentale, știind că nebunia reprezintă una din modalitățile prin care omul încearcă a-și rezolva un conflict de inadaptare la mediu, cunoscând necesitatea unei asemenea adaptivități și în fine cunoscând formele în mare ale nebuniei, încercăm a debata acum nu felul de care omul ajunge la nebunie — pentru că aceasta o știm — ci la care fel de nebunie ajunge individul cu forma corporală cutare.

După forma corpului, biotipului picnic (mic, gras rotund) îi corespunde temperamentul cicloid (vorbăreț, deschis, vesel, schimbăcios), iar biotipului astenic (slab, lungueț, osos) temperamentul schizoid (închis, taciturn, grav). Formele de combinație sau tranziție sunt desigur nenumărate, și chiar ele explică multiplicitatea aspectelor ce ia omul, sub raportul formei și temperamentului său.

Din extrem de multiplele forme de nebunie am desprins pe cele care se plasează în extreme și anume psihoza (nebunia) maniaco-depresivă și schizofrenia, ele reprezentând o exagerare a semnelor care caracterizează pe cicloid pentru prima și pe schizoid pentru a doua. Nebunul maniaco-depresiv se va caracteriza printr-o stare de continuă agitare, el strigă sbiară până la completă afonie, își rupe hainele și se repede la toți cei din jur. Este un fel de a se manifesta care trebuie să ne amintească că el este un inadaptat și în nebunia lui parcă se ceartă, se luptă cu mediul cu care a venit în conflict anterior nebuniei sale. Nebunul schizofren din contră este liniștit, stă la o parte, nu scoate nicio vorbă, nu cere nimănui nimica, în formele grave murind de foame dacă cei din jur nu i-l arda forțat de mâncare. Prin felul său de a-și manifesta boala el arată parcă desgustul de mediul de viață pe care a trebuit să o abandoneze neputându-i-se adapta, și față de care s'a refugiat în nebunie.

Astfel omul cu caracterele fizice picnice, căruia am văzut că îi corespunde

trăsătura temperamentală a extrovertitului dacă prin inadaptare ajunge la nebunie, apoi forma pe care o va face va fi aceea a nebuniei maniaco-depresive, formă ale cărei simptome nu reprezintă altceva decât o accentuare a însăși trăsăturilor temperamentale din viața lui normală.

Individul cu caracterele fizice astenice (leptosomul), căruia am văzut că îi corespund caracterele temperamentale ale schizoidului, deci ale introvertitului, dacă prin inadaptare ajunge la nebunie, forma de nebunie pe care o va face va fi schizofrenia.

Sau pentru a fi mai clari, cel care în viața lui normală era un om combativ, certăreț, violent va fi la fel și în nebunia lui, iar cel liniștit, retras, taciturn își va manifesta nebunia prin aceleași caractere.

Vedem astfel cum prin științele biologice cele mai moderne și prin străduințele celor care și-au dedicat munca în vederea cunoașterii cât mai perfecte a omului, noi putem astăzi să ne dăm seama de caracterul unui om și de temperamentul său după forma corpului, medicul putând anticipa în mare bolile la care biotipul cutare este expus, iar psihologul și psihiatrul știind forma de nebunie la care individul X este expus, formă pe care o va face cu cea mai mare probabilitate dacă înnebunește.

Cunoscând astfel structura corporală și sufletească a omului, și având la bază legile atât de bine cunoscute ale eredității, științele biologice tind astăzi la o influențare a destinului omenirii, în sensul unei promovări a reproducerii celor perfecți și o frânare a înmulțirii celor de calitate inferioară.

Cunoscând omul și inclinațiunile sale, vom putea anticipa pe acelea ale descendentului său, și vom opri în interesul perfecționării rasei noastre dela reproducere pe toți aceia, care nu sunt reprezentanți de valoare ai acestora.

Destinul copiilor noștri este astăzi în mâinile științei, și noi nu avem dreptul de a neglija aceste legi ale științei pentru că din respectarea lor neamul de mâne va fi mai tare și mai plin de calități.

Lângă oameni e totuși mai bine, gândi porumbelul și se pîtlă pe barcanul unei ferestre ca să petreacă noaptea.

Nu știe nimic ce s'a mai întâmplat după aceea. O pletră din praștia unui copil rău sau vreun glonte rățâcit l-a doborât de-acolo. Dimineața, un

porumbel alb zăcea mort la marginea drumului, cu aripa însângerată. Plin de praf și de noroi părea o sdreanță murdară, asvârlită de cineva. Rămurca verde, mlădița ce-o ducea în cioc, nu s'a găsit însă nicăiri.

Ecat. Pitiș

PREDICI ÎN PUSTIU

Lecția „Mizerabililor“

La cinematograful „Astra“ din Brașov rulează un minunat film englezesc conceput după celebrul roman al lui Victor Hugo. Ni se înprospătează unele adevăruri eterne de o așa de gravă actualitate, tocmai pentru zilele noastre, încât chiar dacă a-și ști precis, că predică în pustiu, eu totuși o spun, pentru că prea e frumos adevărul, prea e mare suferința, prea răi sunt oamenii, prea uită de sorocul răzbnării divine.

Jean Valjean, eroul principal al acțiunii este condamnat de legi prea severe și de reprezentanți prea încorsetați ai acestei legi, la 10 ani muncă de galere, pentru furtul unei pâni, când la o ctate de abia 20 de ani nu găsea de lucru și foamea și familia îi cereau de mâncare.

După 10 ani contactul cu marii criminali din toate straturile societății îi sugerează ideea, că și el e născut pentru crimă și furt și când episcopul catolic al Franței de Sud îi dă sălaş în casa sa, îl pune la masă cu el, îl agraște frumos cu cuvântul dulce de frate, are tresăriri sufletești, dar totuși nu părăsește casa cinstit, ci se fereastră și furând argintăria înaltului prelat creștin. Poliția îl prinde și văzând pe tacămuri inițialele Episcopului îl aduc pe Valjean în casa ce l-a adăpostit. Dar înaltul prelat îi dă cea mai frumoasă lecție de morală din viața nenorocită a lui: în fața poliției declară — spre a nu fi din nou condamnat, că el i-a dăruit argintăria. Îi mai dăruiește 2 minunate sfegnice de argint zicându-i: *Nu uita, e mai fericit cel ce dă, decât cel ce primește.* Jean Valjean se reface moralicește — și prin însușirile lui intelectuale, dar mai ales prin dragostea care o arată celor umili, își câștigă atâția adepți, că este ales primar al orașelului în care se stabilise. — de o așa mare bunătate încât era mereu în conflict cu șeful poliției de acolo un brutal executor al legii.

Recunoscut de acesta ca fost pușcăriaș, Jean Valjean, acuma primarul Madeleine care nu s'a prezentat la control, îl urmărește mereu și după fuga lui la Paris, unde își făcuse un scop de viață din educarea unei fetițe rămasă orfană, conform principiului învățat dela Episcop: viața înseamnă a da și a nu lua. În cele din urmă, Inspectorul polițienesc urmărit de remușcări de conștiință pentru modul prea dur cu care a aplicat el legea, se sinucide, ieșind învingătoare legea bunătații, a jertfei, a sacrificiului.

Să ne reimprospătăm deci lecția „Mizerabililor“: *Mai fericit cel ce dă, decât cel ce primește, mai fericit cel condus de legea bunătații decât cel condus de legea răzbnării. E sprijinit de Dumnezeu pentru victoria finală a vieții, cel milostiv, cel tertător, cel cinstit, cel ce se jertfește pentru înaltele idealuri ale umanității.*

Dr. M. Suciu-Sibianu

minea cumplită ticăloșie, mare spaimă și scribă s'au iscat.

Cu vorbă mincinoasă de prieteșug ne-au păscut neprieteni și le-au dat alor noștri scrisori la mină precum că facem țara de bunăvoie pre din două, care toți știa că de silă. Eu zic că și cu porinca lu Vodă n'aș hi pus iscălitură pre asemenea irtie și nici pecetie domnească în ceară roșie legată cu șnur de mătase, măcar de-aș hi și fost scurtat cu un cap.

Da s'au timplat almintreli și de-au și plâns unu mai pre urmă, cu leșin, asta nemica nu mai putea îndrepta; și zic unii că ar hi făcut așa din obicei, care nu se știe bine de-au fost așa, au nu.

Pre urmă s'au pornit a bate războiu spre Răsărit, care și de

s'au dus trei ani încheiați, de nu peste, n'au fost pre placul tuturor, iară rod încă n'au adus, măcar că s'au pristăvit sumedenie de lume, tot d'a fragedă, fiindcă lumea rămasă așteaptă rodu vara, care toți știu că numa toamna dă... (*aici manuscrisul e rupt*).

Și așa, schimbare s'au tîmplat toamna într'o toamnă, după ce o vară întregă ne-au fost bătută Anglezu și Americanu cu niște mașini grozave dă zburat, dă nu mai știa gheții dă oameni pre unde să să tupilească. Cîm cădea câte o bombă, unde era casă nu mai rămânea decât groapă și alt nimic, iar ale de primprejur nu mai era dă nicio treabă.

Dă gios să trăgea cu pușcile

ăle mari, da dă geaba, că Anglezu și Americanu zbură pre sus tare.

*

Iară dacă schimbare s'au făcut, zicea unii că de-acu o să umble câinii cu covrigi în coadă și pre gârlă numa lapte de ghivolită, care poate să hi fost și așa, dară io n'am văzut și nu pociu scrie.

Pre urmă au venit cătane multe, cătă frunză și iarbă, iară multe din cătane era fomei ca toate fomeile, decât în țoale bărbătești și cu pușcă și pistoale la șolduri, minune mare. Muierile noastre pre lângă ele era puținele dă tot, niște jigodii ca lihnite dă foame. Purta cisme cu carâmbi scurți și mergea la rând cu cătanele alalalte și unele au și născut

prunci pre drum, că doară fomeia tot fomeie e, au în nădragi, au în fustă. Decât am auzit că-s bune tare la treabă. Si unele beau ca bărbății rachiu, ce nu-i a mirare, că beu și ale noastre unele cooane, dă nu mai inghirui cu ele. Drept, nu totdeauna, ci numa când să află. La bătaie duc greul ca oamenii și trag cu pușca mai abitir. Mie mi-au plăcut la vedere, da mai aproape n'am agiuns, pre firea mea nefiind de tot muieraticu, măcar zic unii. Și toți zic că aceste muieri-cătane sânt cinstite foarte, așa că...

(Continuarea, pe măsură ce vom putea descifra manuscrisul).

Pentru conformitate

Ion Colan

Refaceri și prefaceri

de Lia Busuloceanu

Se apropie perioada refacerilor. Formele de moloz vor dispărea cu totul de pe întinsul țării și în locul lor se va înălța mai falnic tot ce zace acum năruit de urgia vremilor. Unele rezăminte au și pornit la treabă: Centrul Național din București și Ateneul își stâng cu hărnicie viitoarea estre.

Poate odată cu ele se va ridica și mult așteptatul edificiu al Operei Bucureștene, care de ani de zile privește ca un copil al nimănui din poartă în poartă.

Au trista soartă ce a urmări-o nu a fi fost un semn pe care nu l-am putut înțelege? Poate-i era scris să nu-și vadă durat căminul decât atunci când numele de Operă Română, înscris pe frontispiciu, ar fi corespuns în fiecare măsură și repertoriului înscris în program.

Dela o vreme, gândul acesta începe să prindă rădăcini. Ce o răvnă de mucenicii, compozitorii noștri scotocesc zvoarele viersului românesc, străduindu-se să le toarne în tiparnițele de universală valoare ale muzicii culte. Lunca nu e ușoară pentru acești desizidizatori de drumuri. Pe lângă multele probleme ale creației artistice, ei trebuie să lupte cu acel balaur cu mii de apele care este gustul publicului. Amatorii de Operă vin la spectacole pentru a și auzi autorii favoriți. Unii îl preferă pe Verdi, alții pe Wagner, alții pe Bizet... Cine ar îndrăzni deocamdată să prefere pe un „Escu” oarecare? Pentru producțiile autohtone e de rău zămbetul superior și indulgent al omului a cărui cultură e pe picior de egalitate cu cele mai avansate creații ale Apusului. Dar omul acesta cu gust subțire scapă din vedere că nivelul cultural al unei nații se judecă, nu după cunoștințele câtorva cetățeni, ci după creațiile proprii acelei nații, și că avem altă cale de a arăta lumii iscusința noastră, decât încurajând cu cât mai multă căldură producția artiștilor noștri.

Dintre toate artele, muzica constituie poate cel mai direct și elocvent mijloc de expansiune culturală, în toate sub formă spectacolului de Operă. Ceea ce se scrie în cărți e poate mai documentat, dar pentru strălăni trebuie tradus, și se uită mai curând decât un spectacol bun. Atâtea fapte istorice, legende sau tradiții, au ajuns cunoscute în lumea întreagă prin mijlocul unor Opere celebre. Câți oameni ar fi știut ceva despre Boris Godunov fără Opera lui Mussorgsky? Câți ar avea idee de mitologia nordică fără operele lui Wagner? Cine nu pășărează în minte imaginea atât de pitoresc concretizată a Spaniei din Opera Carmen?

Exemple sunt multe dar aceeași lege aspiră stă la baza atâtor creații strălucite celebre: toate au fost la început primite cu răceală, dacă nu cu ostilitate, de marele public, al cărui gust e mai greu de urnit din matcă decât

apele unui fluviu. Zămbetele îndelungate se vor șterge și la noi cu timpul, făcând loc entuziasmului. Nenumărate sunt temele muzicale din care compozitorii noștri se pot inspira, și tot așa de nenumărate și românești sunt atâtea basme, legende, credințe, fapte istorice sau opere literare care-i pot ispiti cu subiecte.

„Luceafărul” lui Eminescu, „Ivan Turbincă” al lui Creangă, „Meșterul Manole”, liguri puternice de Domnitori pot căpăta loc de frunte în farsa sonoră a neamului. Sublinia atrăgătoare a spectacolului de Operă ei ar scăpa din strânsoarea tăcută a fililor și ar păși cu albul convenit peste mări și țări, ducând cu ei crâmpete din povestea unui neam necunoscut și deseori nedreptățit.

Pe marginea vieții

Clasă proletară?

Nu, proletariatul e o stare, nu o clasă. Cine a făcut parte din ea, mâine poate să nu mai facă. Și invers: unul dintr-o clasă poate deveni într-o zi proletar chiar în clasa lui.

Omenirea nu poate și nu e firesc să rămână cu idealul de a fi proletară. Formula „Proletari din toate țările, uniți-vă!” — însemnează, de sigur, un „uniți-vă” nu ca să rămâneți proletari, ci pentru a schimba o stare rea cu una mai bună; dar nu distrugând-o pe cea bună, pentru că așa riști să fii distrus și tu într-o zi.

Omul vede sus

nu pe cine se cațără sau se îmbulzește spre înălțimi, ci pe cine se înalță în ochii lui.

De aceea, poate, trecem pe lângă atâtea sociuri ocupate și nu vedem nimic.

Nu vedem, fiindcă nu este.

Teoria relativității

se vede, e valabilă și în „materie” spirituală. Cineva, adică, poate fi azi scriitor, iar mâine nu.

Dovada: *Societatea Scriitorilor Români* constatând că unii scriitori au fost numai „relativ” scriitori, i-a dat afară.

Mari sunt minunile tale, Doamne!
I. C.

Școala în Ardealul de Nord

de Ion Bozdog

A dispărut ca un vis urit *dictatul dela Viena*. Sângele zecilor de mii de ostași a spălat una din cele mai rușinoase pete de pe fața neamului nostru. Sufletul libertății a început să străbată și în colibe și în casele celor înstăriți, unde 4 ani a sălășluit durerea moță a robiei.

O gospodărie nouă, românească, va lua locul preulideni, iar umbrele negre ale asupritorilor imperialiști s-au înecat în valurile Crizantilor, în nisipurile Tisei și în legănatile albatruș de Dunării. Cu ele a fost înmormântat un întreg trecut de suferințe, iar omenii asupritori, înfrăchipați în casa teodată a grăilor și buronilor, s-au sigur, nu se vor mai înstăpâni nici pe grumazul răbdării al blajinului neam românesc. A început să sune clopotul în tănurile amușite, s'a aprins

din nou focul în vetre, dar totuși stăruie încă greutatea urgiei.

Din ascunzișuri de păduri și din creerii munților au coborât cetele de fugari români. Vor sosi în curând și mucenicii duși în tabere de muncă, în fabrici și mine umede și vicioși va înmuguri din nou.

Nu se întorc însă atâtea voinici care au răsturnat cu sângele lor dreptul la o nouă viață pe pământul lui de unde a fost alungat acum patru ani ei, părinți lor, preoții, învățătorii și toată floarea intelectualității și muncitorimii industriale și comerciale românești.

Și copilași satelor, ca și cei din orașe, condamnați patru ani la îndobitocire sau la înstrăinarea limbii și credinței strămoșești, continuă să aștepte sosirea dascălului român.

Întărirea lui nu o pricepe.

Poarta școlii românești nu se deschide nici acum, căci îi lipsesc făclierii. Zeci de mii de tineri vor rămânea tot în întineric și îndoielă sufletească, sau vor continua să învețe carte și *credință nouă*, alcătuitoare de veacuri mai bune, sub oblăduirea acelorași dascăli și profesori intoleranți care i-au batjocorit și umilit încă pe vremea înfloririi telor.

Până la reînțocirea întregului aparat administrativ românesc pe planurile desrobite, credem că e cea mai elementară datorie a tuturor dascălilor români, mici și mari, să se reîntorcă la altarele pășite, să aprindă focul sacru al luminii și să continue luminarea tinerelor odrasle ale neamului.

E cel mai elementar drept de care nu poate fi frustrat un milion și jumătate de țărani, pentru ca în același timp să funcționeze cu tot aparatul său didactic școala din care s'a vărsat până ieri numai venin asupra a tot ce este românesc.

Cei chemați să lecuiască răul să o facă fără amânare.

Nu mă pricep în politică

Și nici n'o fac. Văd, însă, că se cere înlocuirea și arestarea Ministrului de Interne.

Înlocuirea, haida-de, mai merge, fiindcă ori acum, ori mai târziu, tot va fi înlocuit și el, și alții, așa cum cer normele democratice.

Dar arestarea?

Eu știu că chiar Ministrul de Interne e cel mai înalt for care poate cere arestarea cuiva.

Cum o să-și semneze omul ordinul de arestare al lui însuși?

Mâne, poimâne va veni cineva și va spune:

Arestați guvernul!!

Bine bine, de arestat îl arestăm noi, da vorba e: *Cu cine?*

O leacă de lămurie în chestia asta, ne-ar prinde tare bine.

Evreii sunt... Români

Impotriva acestei afirmații făcute de ministrul naționalităților, ziarul evreiesc „Mântuirea” (1944 Nr. 13) ia categorică atitudine: „*Not suntem și rămânem Evrei, iar poporul român n'el nu ne acceptă altfel, dacă poate fi vorba măcar de acceptare.*”

Tot în acest număr e inserată și informația că „*armata evreiască va participa la asaltul hotărâtor asupra Berlinului, Nurembergului și Muenchenului.*” Evident, sub asemenea presiuni, Germania în mod sigur va fi bătută.

Așa mai înțeleg și eu

Nu știu unde s'a întâmplat următoarea „epurare”:

Unul, *Rosca Victor*, director, a fost dat afară și înlocuit cu *Székely Koloman*, iar *Nedelcu Nicolae* cu *Reschner Carol*.

A fost „epurat” și d-l Dimitrie V. Lupu, primul președinte al Curții de Casație, adică cea mai înaltă instituție judecătorească a țării.

Ce-ar fi dacă, în continuare, la președinția „Astrei”, prin epurare și „înlocuire” am pune pe unul din patrioții dela „Madosz”?

Brașoveni colaboratori al lui Iraclie Porumbescu

de Leca Morariu
prof. univ.

II.

Scrisorile lui Iraclie Porumbescu

Apoi nu numai cu „preadesmierțații” Clocucicani⁹⁾ ai S-Tale ni merge așa, ci și cu alții, d. e. seminaristii, teologii esteri¹⁰⁾ și dascălii.

De ai plăcere, mergi la „Societate”¹¹⁾ și cere cuminecăciunile¹²⁾ mele ce le-am trimis ieri despre starea lucrurilor prezentă cu și la „Cursul” nostru, carele se află în deplina-i activitate.

9) Enoriașii lui Const. Morariu din suburbia Clocucica — Cernăuți.

10) Pumnulism pentru externi — studenții teologi cu domiciliul în afară de Seminarul teologic al „seminariștilor”.

Mult îmi pare rău de bolnăvirea¹³⁾ „drăguțului” și, din acea cauza, și a recedării¹⁴⁾ D-lor Voastre dela proiectata călătorie, în a cărei programă, cum

11) „Societatea pentru cultură” Cernăuți, deci oarecum *Astra* Bucovinei. În cronica din citata *Revista politică* citim despre „obiectele lucrate în cursul din Frătăușul nou că: „se vor trimite spre espunere atât la Cernăuți, în localele *Societății pentru cultura română*, cât și la Suceava, la *Societatea Școala română*, fiindcă aceste Societăți au subvenționat numitul curs într'un mod destul de mănos”.

12) Pumnulism; = comunicările.

13) Un copil, se vede, al lui C. Morariu.

14) Bucovinism pată (ca mai altele) în scrisul atât de neaș-expresiv, de altfel, al lui Iraclie P. (cf. și citatul „Păt-frumos” 1925, 110 și urm. și „Revista Bucovinei” 1943, 151 și urm.)

zici, se cuprindea și o intrare sub streșina noastră, Oare ne-ți putea-o reînvețe, respective continua acea călătorie? Doresc și dorim cu toții!

Așa: Seminaristii și teologii noștri, pela fete și petreceri, da; iară la ceva mai serios, adevă mai dema și mai potrivit cu aspirarea lor (durere că numai formală¹⁵⁾), așa cum zise mai dăunzi un preot (? ?)¹⁶⁾, (când am intrat cu el în cofetăria¹⁷⁾ din Rădăuți să luăm, eu un sifon cu mersă de măline, dânsul un Schnaps¹⁸⁾) și arătându-i caseta pusă acolo pe perete cu inscripția „*pentru școala română*”, a zis: „Să fi știut aceasta, nu veniam aici”. Și să mai zici ceva despre alții, ori că Bucovina-i țară românească!

Oh, dară la noi aice e acum — crede-mă un specimen de tot drăguț de viață națională! Patruzeci și doi de insi și înșe șed jir împrejur în odaia

15) Integritate aice nu: nu.

16) Semnele întrebării sunt ale lui Ir. P.

17) Bucovinism cf. germanul: *Konditorei*.

18) Germ. *Schnaps* = rachiu.

școlii, cu paic ori papură în mâni și mânuțe, lucră cu ochii și gândirea așintită la ele; demnul Mușlea pe de o parte, junul Murăroiu (am greșit când Ti am scris Murăroiu) pe de alta pășind pe necutul și tot arătându-și până și dirigând degetele și degetuțele ca să fie împletirea după regulă. Se pune apoi bravul Mușlea (tată de șese copii — și nevastă — lăsați acasă) pe scaun, în mijlocul odăii, Murăroiu lângă el și întonează un „Deșteaptă-te Române”. 42 de guri și gurițe li urmează... Da, da, am plâns și am ieșit din odăie, să — plâng după plac...

Iară apoi rondul pela lucrători și lucrătoare, împrejur, și iarăși șed ambii și întonează:

*N'am nici cuvinte, nici pot a-ți spune
Cât de frumoasă e patria mea;
Dar și iubita ce-o am pe lume
E tot atât de frumoasă!*

*O rugă-lene la ceriuri zboară
Îmi rădic vocea la Dumnezeu,*

Cum vor fi înlocuiți Prefecții, Primarii și Ajutorii de primari

Copie de pe telegrama No. 15385 din 26 Nov. 1944 a Ministerului Afacerilor Interne.

Guvernul a hotărât înlocuirea tuturor d-lor Prefecți, Primari și Ajutorii de Primari, numiți în funcțiune înainte de constituirea noului guvern. Pentru numirea noilor prefecți urmează a fi consultată reprezentanții organizațiilor politice care compun guvernul. În executarea acestor dispozițiuni vor fi invitați la Prefecturi câte un reprezentant autorizat al Partidelor Național Tărănesc, Național Liberal și al Frontului Național Democrat, pentru a-și da avizul asupra persoanelor politice propuse pentru numirea în funcțiunea de Prefect, Primar și Ajutorii de Primari la Municipii, orașe reședință și nereședință, comune balneo-climatice. Asupra rezultatului consfăturii se vor dresa procese verbale semnate de delegații prezenți care vor fi înaintate Ministerului Afacerilor Interne. În cazul când se stabilește de acord se va raporta rezultatul telegrafic pentru a se putea îndeplini formalitățile de numire. Dacă nu se poate stabili acord asupra unor persoane politice, acordul poate fi stabilit eventual asupra actualilor Prefecți și Primari, iar dacă nu se ajunge la nici un acord, în procesul verbal dresat se va arăta punctul de vedere al fiecărui delegat.

Ministrul de Interne
ss. Penescu

Ziare

„Avântul”

este titlul noului ziar ce apare la Brașov începând cu 26 Noembrie c. sub conducerea d-lui prof. *Olimpu Boltoș*.

Il dorim curajul necesar soldatului din prima linie a frontului și dărza rezistență ardelenă în atitudine.

Fără elc, azi, ziarele nu-și justifică existența.

„Tribuna”

și-a încetat apariția în ziua de 25 Noembrie 1944.

Abonamente de primăvară

C. P., Brașov	Lei	5000
Rusu Grigore, Brașov		2000
Curcă Gh., Brașov		1000
Gh. Cl., Brașov		1000
Octav Lăzărescu, București		1000
Nistor Popa, Brașov		1000
Neașu Lucreția, București		500

Mă rog atunci pentru-a mea țară și pentru tine, îngerul meu.

Trăiască-mi țara, patria-mamă,
Trăiască toții, cu mie cu mare
Dar și-a mea dragă, îngerul meu!
(Și să nu plângi? La atar! cuvinte
[și încă cântate frumos?].

Apoi toți și toate 42 și 40 și două, în plotoane câte șase, la părintele¹⁹⁾, la albinărit, Murăroiu la flancul șirului prim, d-l Mușlea între cei din urmă, și tot cântând cu toții Marșul lui Iancu, ori de Murăroiu o „Doină”...

La 6, după învățământul postmezizial²⁰⁾, la scaldat la Suceava și apoi iar la părintele, la popice...

O boală nemțească ni-i auzi²¹⁾, da veselie și glume, mai ales de „dracii” de copile, destule.

19) = Iracție Porumbescu.

20) Semi-pumnulism.

21) Aht caracteristic pentru lehametitul nemție Iracție Porumbescu!

Indolență sau acțiune?

de Dr. Valeriu Sînghe

Marile cuceriri și victorii ale vieții omenesti, care de-a-lungul veacurilor, ne-au dus pe calea progresului, până pe culmile înalte ale civilizației actuale, sunt rezultatul luptelor celor care și-au închinat vicia pe altarul binei publice.

Acești eroi ai umanității ca: Iesus, Galilen, Pasteur și alții au fost reșovăielnici în lupta pentru crezul vieții lor, și pentru biruința acestui crez ei n'au preocupat nimic, ei au îndurată neputința, umora și adversitatea altora, mai mergând până la sacrificiul suprem al vieții. Prin moartea lor însă ei au învins moartea și au intrat în nemurire.

Omenirea de azi e prinsă în vâltoarea unor frământări, unor prefaceri sociale necunoscute până acuma în istoria universală. Iotreg globul pămânelsc se cutremură de bubuitul tunurilor prevestitoare ale unei ere noi. Vechiul edificiu social se clatină, iar înspăimântătoarele troznituri ale încheeturilor anunță prăbușirea lui iminentă.

Pe ruinele vechiului edificiu generația actuală este chemată să clădească un altul mai mare, mai impresionant, cu mai mult soare, mai multă lumină, mai multă căldură, mai spațios, în care să încapă toți, în care armonia să fie regina vieții. Fiecare popor, fiecare grupare socială și fiecare individ caută să-și asigure de pe acum în acest edificiu social un loc mai bun, mai comod pentru o viață pașnică și fîlnită.

Numai că acest țel nu se poate atinge fără luptă.

Înaintașii noștri ne-au asigurat prin lupte aprige și prin sacrificii grele beneficiile civilizației contemporane. Noi, cei de azi, încă avem datoria să luptăm și să dăm contribuția noastră de sacrificii pentru prosperitatea civilizației de mâine. Această luptă nu admite excepții. La drepturi egale se impun datorii egale. De aceea să colaborăm cu toții în arena luptelor care să ne asigure dreptul la viață după care râvnim.

Este nedrept și imoral să lăsăm pe tovarășul nostru de viață să lupte singur, iar noi să stăm pitiți la loc sigur, feriți de orice

primejdie, ca spectatori indolenți, așteptând desnodământul luptei. Este cu atât mai nedrept și mai imoral, cu cât noi suntem conștienți că el luptă pentru o cauză, care este și a noastră. Parcă i văd ea în cazul unui toamă acești indolenți, eroi din tătă, nu vor sta la îndoielă să se împodobească cu penele gloriei altuia, beneficiind pe nedrept de roadele acestei glorie. Din rai puțin adevărat însă că înfrângerea prietenului nostru va atrage în prapastie și pe nepăsător, de astădată pe drept ei fiind singuri responsabili ai acestei înfrângeri, pentru că și-au lăsat tovarășul singur în luptă.

Nepăsarea este azi echivalentă cu trădarea intereselor tale, ale grupării din care faci parte, ale neamului tău.

Nepăsarea este fructul egoismului și al lășității, atribute care numai vitniți omenesti nu se pot numi, atribute care fac din noi adevărați infirmi sociali.

De aceea, iubite prietene, care la repetatele noastre solicitări de a participa activ la desfășurarea vieții sociale răspunzi mereu că nu te interesează activitatea grupării tale profesionale, că n'ai timp pentru opere sociale de bine obște, că te lasă indiferent manifestările culturale și naționale că nu-ți surăde vicia politică, pentru că sunt vremurile turburi și nu știi ce va aduce ziua de mâine și rămâi surd la apelurile prietenilor tăi, rău faci, pentru că indolența și inerta ta de azi pe lângă că paralizază avântul și acțiunea acestor prieteni, sunt apă la moara celorlalți, care te vor coplesi și te vor îngenuchia.

Iată de ce, dragă prietene, este momentul suprem să ieși din carapacea intereselor tale egoiste și făcând un efort de conștiință, de voință și de curaj, să te încolacezi în rândurile celor care luptă pentru drepturile tale, ale clasei tale sociale, ale grupării tale profesionale și ale neamului tău.

În lupta pentru idealul care ne însuleștești ori vom cădea cu toții, ori ne vom ridica în sferele înalte, senine și limpezi ale vieții demne și libere.

Mănezi²²⁾ da capo. Dacă pentru acum îi și fiți sănătoși! Complimente dela noi toți și invitare sinceră să veniți de s'a putea,

Iracție

Domnii Mușlea și Murăroiu mulțămesc prea frumos pentru salutări și vi le remit cu toată cuviincioasa stimă.
5/8 n. 889.

S'a trecut „Cursul” nostru și cu dânsul și sărbătorile mele plăcute de 30 de zile, una ca una.

S'au dus și Mușlea și Murăroiu luând cu sine cea mai mare părere de rău că, din cauze nedependinței²³⁾ de dânsii, n'am putut fi în casa D-lor Voastre. Cărțile ce le-ai trimis, le-am dat și mulțămia pentru ele cred că Ți-ar trimete-o în scris, cu explicațiile²⁴⁾ că de ce n'au putut fi la D-Voastră.

22) Ardelenism, luat parte chiar din gura lui Mușlea și Murăroiu: *mănezi* = a doua zi.
23) Formă pumnulistică.
24) Tot pumnulistică: explicarea!

Sămanul Mușlea! Mie și la toți ne-a arătat cu întreaga ființă sa că ce²⁵⁾, ca Român, ce ne numim, nu sântem și cât de frumos ar fi, dacă am fi. Amabil în toate, complasant cu dignitate, sărguincios și ostentiv iar de-a arăta și cea mai mică bănuire²⁶⁾ că ostenește și vesel cu cuviință, ca și când n'ar osteni dar și-ar „petrece”. „Asfelu e Românul când el iubește patria, neamu-și și îngerul său” fărși²⁷⁾ el cântecul la Concert²⁸⁾, acompaniat pe pian de copila mea și de acele cuviante, că el e atare Român, mi-oi aduce pururea aminte, cât voi trăi.

Căpătă, cum pare-mi-se că Ți-am scris, aice o telegramă, că Eforia șco-

25) Sintaxă bizar-greoaie, care trebuie des-cifrată: ne-a arătat ce (ceea ce) nu sântem...

26) = supărare, aferare.

27) Ir. P. preferă mai totdeauna forma *fărșese* (în loc de: *sfărșese*).

28) E vorba de concertul dela încheierea cursului Prătăuțean (vezi citata „Revista politică” pag 7) când Mușlea, acompaniat „de d-ra M. Porumbescu” a cântat, solo, *Rugăctunea Românilor*.

Calendarul veacului

După multe suferințe, jertfe și abuciumate așteptări, Ardealul a fost cucerit, dar dorul de a ni-l vedea odată fecior liber și voios, va mai arde încă un strop de untdelemn din candela nădejdi.

*

Există o Uniune Mondială Maghiară, care are lozincă: „*Kitartós, még vilssa megynk az őselnk földjére*” (care în românește înseamnă: „*Răbdare, ne vom reîntoarce pe pământul strămoșesc*”).

Ca român nu am decât o rugă-minte:

„*Doamne, ajută-le să se întoarcă pe pământul lor strămoșesc în Asta*.”

*

Cineva se întreba dacă în preajma împlinirii a 100 de ani dela înființarea celei dintâi coop. din Rochdale (1844) n'ar fi bine ca și cooperatorii români să se constituie într'un partid al cooperării împiedcând toate clasele?... E totuși ceea ce lipsește!

*

Toate ziarele cer insistent să semănăm grâu. Cererea lor e dreaptă și împovărată de grija zilei de mâine, dar cu regret constatăm deocamdată că în această toamnă frumoasă s'a semănat mai multă vrajbă între frați — grăul rămânând pe al doilea plan, deoarece din 2.500.000 ha de teren s'au semănat numai 900.000 ha.

*

Dacă e adevărat că limba vorbită de cineva este oglinda lăuntrului său omenesc, atunci nu știu ce o fi „*lăuntru*” celor care chiar și în ziare nu mai vorbesc ci pur și simplu: *înjură*.

*

Jertfa celor 65 de mii de eroi căzuți pentru eliberarea Ardealului este mult mai grăitoare și nespuse de mult mai înaltă decât toate firadele unui soiu de patriotism gălăgios.

*

Berlinul în flăcări, Londra în flăcări, Varșovia în flăcări, Budapesta în flăcări, Belgradul în flăcări..., cruciștorul X este în flăcări, cutare porturi sunt în flăcări și..., toate sunt în flăcări. Secolul flăcărilor!
Și niciun pompier...

*

De un timp încoace ori se cere ceva pașnic, ori se cere distrugerea unui lucru, se face numai prin „bătălie”.

Asfel ziaele anunță că Germania pregătește o „bătălie” diplomatică a Crăciunului, în vederea negocierii unei păci.

Ei, dacă e vorba de pace, pregătească-se și o bătălie d'astea, numai pace să iasă!

I. S. D.

Ililor din Brașov l-a ales în unanimitate de învățătoriu la școala căpitală²⁹⁾ din oraș, fiind cel până acum învățătoriu numai de școala populară³⁰⁾ din suburbii. Citește telegrama; văd că-i sbucnesc lacrimi în ochi. Mă spăria că va fi vre o știre sinistră; dară el exclamă³¹⁾ cu voace tremurândă: „Sămanii *copilașii* mei, poate vor avea de acum o pâne mai bună, că numai D-zeu știe cum au dus-o pân' acum!...” Adecă, cu 6 copii mici și cu soție a trăit până acum numai cu 300 fl. în oraș și acum a căpătat post cu 500 fl. La „copilași” a gândit mai întâi! Că și eu într'acel sens l am felicitat — ca să nu zic că și într'acel feliu — cred că mă-i crede.

Dară și despărțenia de elevii și elevele cursului mi-a fost încă într'acel sens, ca să nu zic și aice că și într'acel chip. Un băiet, Ionică din Pătrău-

29) Căpitală (cu *ă*) — pumnulism.

30) = școala primară.

31) = exclamă cu același al erei pumnuliste.

Dealul fără de nume...

de T. M. Frăsineanu

Înspre hotarul răsăritean al Budeștilor, deasupra nenumăratelor măguri care-ți tălăzuiesc privirile până departe la poalele Rodnei, în cumpăna drumului de opintiri și de prăvălișuri istovitoare al Sân-Mihaiului, se ridică înalt și stingher, ca un vameș al vântului și al vremilor, dealul cel fără de nume, dealul pierdut, dealul lepădat, pe care nici hărțile și nici vreun hrisov mai îndepărtat nu-l pomenește pre numele său, așa cum se pomenește pretutindeni, toate lucrurile lumii.

Când îl privești dinspre Budești îi vei putea spune și tu, împreună cu toți bătrânii și cărturarii satului, *dealul Sân-Mihaiului*.

Dar de-l privești dimpotrivă, dinspre înțelepciunea Sănmihăenilor sau a Fântănenilor, atunci îi vei putea spune, împreună cu toți aceștia, *dealul Budeștenilor*.

Și uite așa s'a întâmplat, din vremi bătrâne până astăzi, că dealul dinspre hotarul răsăritean al Budeștilor a rămas fără de nume.

Și să nu credeți că e lipsit de frumusețe sau că e anevoios din cale-afară. Nu!

Dealul fără de nume este cam înalt, într'adevăr, încât aduce binisor a munte. Creștetul îi e pleșuv, în timp ce poalele-i sunt așternute cu ogoare prelungi.

Până în dreptul brăului, suișul nu este prea greu. De acolo 'n sus, treaba se mai înăsprește. Și din ce urci mai departe, dealul se țuguie mereu, până când ajunge să se îngusteze și să se ascute, de-l poți acoperi cu opanca. Dar greu cel mare care te întâmpină aci, este vântul. Când ai lăsat în urmă ultimul răzor, te și îmbrățișează o fluturare ascuțită și rece de-ți vine să te bolovănești la vale, până 'n pragul satului.

Dar când ești pornit pe hoinăreală, nu stă frumos să te întorci din drum pentru pricina dintr'acestea.

Dacă ți-i voinicia atât de firavă, pentrucă să mai fi pornit la drum...?

Așa mi-am zis și eu în dimineața aceea răcoroasă dinspre sfârșitul unui vechiu April, pe când anevoințele vieții erau mai domoale și cugetul oamenilor

mai înalt. Și nu m'am întors din cale, deși satul din care pornisem era atât de îmbelșugat în frumusețe și în prietenie, încât aș fi avut oarecare pricină să o fac. Dar odată plecat, nu m'aș mai fi întors cu cât o sumedenie mare de ochi mă priveau de pretutindeni, de prin târnațele caselor, de prin uliți și de pe hotar.

Și așa, mai cu dornicie de călător voinic, mai cu rușine dinspre partea celor care mă priveau, am răzbătut toate greutățile și m'am înfipt acolo sus, în țăpușul dealului, la vama vântului și-a vremilor.

N'am întârziat prea mult căci prea se oțăriseră la mine culmile înzăpezite ale îndepărtaților munți, ci am coborât ca un om cuminte ce eram, și nici nu m'am mai oprit până dincolo de răzorul celui dintâiu ogor. Acolo am întârziat o clipă pentru a-mi răscumpăra obida, din albastrul scăpărător al cerului primăvăratec și din cântarea înmărgelată a ciocârlilor.

Cântărețe mai auzisem eu și prin alte părți de lume și chiar din neamul acestora. Dar atât de măiestre țesătoare de melodie și de sbor nu mai cunoscusem până atunci. Ciocârlile de pe dealul cel fără de nume își orânduiau cântarea după sbor, țesând o măiestrie nouă, în care melodile se împleteau cu avântările aripelor, cu scăpărățile luminii și cu legănarea vântului. S'or mai găsi și prin alte locuri asemenea cântătoare... nu știu. Dar eu nu mai văzusem așa ceva până atunci. A fost cea dintâi nămie care mă întâmpina pe tărâmul ciudat al dealului fără de nume. A fost cea dintâi, pentrucă ciudățeniile aveau să mi se mai întâmple încă, deși întinaseam aproape întregul deal, ajungând la poalele lui dinspre miază noapte.

Ca și dincolo, oamenii scoseseză pe aci pluguri și trăgeau ogoare pretutindeni. Nu departe de mine, încât auzeam deslușit îndemnurile de muncă ale omului, un plug se prelingea cântinel, întorcând brazde lungi și aromitoare, ca stăruința și ca nădejile țărănești. Eu mai văzusem până atunci și boi și plug și oameni. Dar niciodată

nu-i privisem cu destulă luare-aminte și nu putusem pricepe îndeajuns toată orândă și tot rostul lor. Boii pe care-i vedeam acum nu semănau deloc acelor trudnice și sărmâne făpturi pe care le văzusem prin grajurile oamenilor, prin pășune sau chiar pe ulițele satului, la jugul carelor de fân.

Boii de pe dealul fără de nume erau plini de suflet, fremătători și albi, ca o închegare de lumină și de ostenele curate. N'aș fi cutezat nici a mă gândi să dau cu biciul sau să înfrunt cu sudalme niște făpturi ca acelea, care adunau în geamătul trudei lor toată înțelegerea și tot rostul priveliștei.

Căci toate cele din jur, dela încețoșata zare a munților, dela prăpastia albastră și fără de fund a cerului, până jos deasupra ogoarelor și a așezărilor omenești, din grinda văzduhului până 'n pragul sărac al muncitorului de pământ, toate, toate se adunau și se sbăteau ca într'o inimă albă, în trupul puternic și blând al celor două dobitoace de pe dealul fără de nume.

Am simțit atunci ce înseamnă *munca*.

Munca albă, munca binecuvântată, munca străveche și fără de sfârșit a țaranului.

Pretutindeni vor fi muncind oameni, fruntea vieții brobonește pretutindeni sudoare, nimeni nu s'a pogorit pe pământ numai pentru odihnă și îndestulare.

Dar domnița tuturor muncilor, inima și pecetea muncii, am văzut-o acolo, sub cerul săgetat de sborul ciocârlilor, pe spinarea încovoiată și albă a boilor, în foșnetul adânc al brazdelor răsturnate și în cuvântul de îndemn, cald și fără de slovă, al țaranului.

Când m'am apropiat de el, de abia am cotezat să-l agrăiesc cu binețe. Țăranul m'a privit înveselit, a aruncat o vorbă domoală ca un fum deasupra boulenilor, oprindu-i în mijlocul brazdei, s'a sprijinit cu o mână în coarnele plugului, în timp ce cu cealaltă și-a tras căciula de pe cap.

Am rămas încurcat, neștiind cum să cumpănesc depin omenoasa lui întâmpinare.

Continuare în pag. 3-a

Curajul

Oamenii sunt unii mai fricoși, alții mai curajoși. Omul curajos în războiu, nu se teme de moarte. Acasă n'are frică de greu vieții. Când cineva este în primejdie el sare să-l scape.

Vieța are multe greutăți. Numai lași fug din fața grenului și a primejdiei. Omul de curaj are încredere în puterea lui și în ajutorul lui Dumnezeu. De aceea el izbândește totdeauna în viață. El spune adevărul fără teamă. Iată de ce omul curajos e iubit și stimat. Mincinoșii și făcarnicii sunt lipsiți de curaj. Firește, curajul trebuie să-l avem la treburi bune, la întreprinderi cinstitute, pentru noi, pentru țară și pentru neam.

Și hoții au un fel de curaj. Acesta este însă un curaj banditesc, pedepsit de oameni și de Dumnezeu. Așa dar curaj, dar numai în fapte bune.

Poporul nostru s'a luptat veacuri de-a-rândul cu toate furtunile și cu ajutorul curajului său a și biruit. Multe necazuri am îndurat noi Românii — mult ne încearcă Dumnezeu și astăzi — dar pe toate le vom birui, fiindcă suntem un popor curajos și răbdător.

T. G.

In familie

Continuare din pagina 1-a

— Necivilizatule!
— Mersii!
— Necrescutule!
— Mersii!
— Neee...
— Ei?
— Niciodată nu vei ajunge în rândul lumii civilizate!

— Mersii, mersii, madam!
— Uf! unde mi-au fost mințile când îmi șopteai, Lili, Lili, tu ești...

Domnul Precupescu o intrerupse o clipă zâmbind.

— De, știu eu dragă? Apoi împreunându-și mâinile la spate, foarte liniștit, începu să se plimbe de-a-lungul odăii, cu pași mari, aproape egali, căutând parcă să nu păsească nici cu un centimetru mai mult, sau mai puțin. Exactitatea în toate acțiunile vieții era doar principiul dumisale.

Căsnicie fericită

Erau doi soți, amândoi atât de buni și credincioși încât niciodată nu se certau. Niște prieteni, veniți de curând, mirându-se nespuse de mult de traiul lor cel bun și frumos, întrebară:
— Cum faceți voi de nu vă certăți niciodată?

— Să vezi dragă prietene — răspunse bărbatul, cu un surâs blajin, — este știut că atunci când te cuprinde pofta de ceartă, însemnează că Satana îți dă ghes ca să te ducă în ispită. Și ca să nu cădem în lațul lui, noi doi am făcut un jurământ.

— Ce fel de legământ?

— Ne am legat că de câteori simțim că se abate ispita de ceartă, eu să mă fac mut și ea surdă. În felul acesta ne punem lacăt la gură până ce ne trece supărarea — adică ispita diavolului.

Prietenii, adânc impresionanați, luară și ei hotărârea să se facă muți și surzi ori de câte ori mânia le va turbura sufletul.

gh. t.

Stimata-i doamnă însă, privindu-l cu adânc dispreț, ce căuta să-l vadaască cât mai mult la colțul buzelor închinate de furie, punând mâna pe clanta ușii ce dădea în camera ei, îi strigă în nas, cu mult necaz și triumfătoare parcă:

— Niciodată nu veți afla voi bărbății secretul de a dă o povață femeii!

— Și niciodată femeia nu va ajunge să domine un adevărat bărbat, răspunse domnul Precupescu, în timp ce ușa se închidea trântită cu putere de inimoasa i soție, ce dispăru în camera vecină, răsturnând în cale scaune și pahare.

Un hohot de râs ironic, mai slobozi domnul Precupescu, apoi începu să se plimbe liniștit, ca și când nu s'ar fi întâmplat nimic, exclamând din timp în timp:

Extraordinar dom'le, extraordinar!... Hm, extraordinar!

George Asachi: ciitorul culturii moldovene

Continuarea din pagina 1-a

își strâng puterile toate ca să desfunde toate izvoarele luminii, să le dea drumul pe mii de guri, să se reverse ca Nilul pe câmpiile înțelenite ale culturii românești.

Dacă s'ar scula azi din mormânt și ar vedea jalea și prăpădul, abătut asupra Iașiilor, suntem siguri că *Asachi ar lua-o deia început...*

Dealul fără de nume...

de T. M. Frăsineanu

— Continuare din pag. 1-a —

Aș fi vrut să-i spun că eu sunt cel care ar trebui să se descopere înainte-i, că pe fața lui cea înrăspită de vânturi, prinre sbărciturile obrazului său muncitoresc, am deslușit o slovă măiastră, mai grăitoare și mai adevărată decât toate pravilele lumii. Că tot soarele și toate cuprinsurile primăverii aceleia s'au adunat în albul cămășii și al boulenilor din jug. Că toate vifonițele vremii nu vor fi în stare să clatine adevărul cel mare al vieții lui. Și că neamul întreg, neamul cel mai plugaric de printre toate neamurile pământului, se va întoarce din izbeliște și-și va pleca genunchii înaintea plugului și a boulenilor săi.

Acolo departe, la poalele dealului celui fără de nume, sub cerul săgetat de sborul ciocârlilor, pe spinarea încovoiată și albă a boilor, în foșnetul adânc al brazdelor și în cuvântul de îndemn, cel fără de slovă, al țaranului...

Târziu de tot, când țaranul a prins a privi îngrijorat înspre creștetul zilei, și boulenii, ei înșiși, începuseră a se neliniști în jug, i-am întins mâna și i-am privit în ochi, fără să mai rostesc vreun cuvânt.

Și poate din milă, poate din omenie, țaranul m'a întrebat:

— Nu-i așa că-i greu de tot dealul Budeștilor?

Doamne, eu crezusem până atunci că dealul poartă numele Sân-Mihaiului...

Dar țaranul meu era tocmai dintr'acolo, din fânațele Sân-Mihaiului și atunci firește că dealul cel dinspre Budești, al Budeștilor trebuia să fie numit.

Pe când eram pe acolo, ziceam și eu cum ziceau toți oamenii. De mă aflam în Budești, într'un fel, adică *dealul Sân-Mihaiului*, de mă aflam în Sân-Mihai, într'alt fel, adică *al Budeștilor*.

Dar de unde sunt acum, nu știu bine cum ar trebui să-i mai spun și de aceea fuse vorba despre *Dealul cel fără de nume*.

Cunoștințe folositoare

Munții noștri

Tăiați în curmeziși de văi (Oltul ori Bistrița) săpați până în inima lor de alte râuri (Jiu, Crișuri, Trotuș), munții Carpați au multe trecători lesne de trecut. În răstimpuri diferite, prin ele ca dintr'un izbuc cu clocotiș de apă, s'au revărsat mulțime de transilvăneni spre dina din răsărit întemeind sate, amestecându-se cu băștinașii. Au ajuns până'n dealurile Moldovei, până'n Dobrogea și sudul Basarabiei. Gorjenii au apucat pe creasta munților spre Banat.

Sunt mândri și feluriți munții noștri. Au anumite particularități care nu se găsesc prea des în alți munți. În cuprinsul lor, la marginea lor, se întâlnesc numeroase lăsaturi, ca niște coveți, în care s'a îngrămădit norod muncitor. Sunt acele „țări”, unele închise de jur împrejur, în care s'au cuprins sămăburii din neamul românesc, din unirea cărora s'au întemeiat Principatele mai largi: Țara Făgărașului, Țara Hațegului, Țara Oașului. Făgărașanul nu vorbește de Ardeal de cât după ce trece Oltul. El nu se amestecă nici cu mărghenii dinspre Sibiu, nici cu mocanii dinspre Brașov, de care îl despart munți și dealuri.

Postul e sănătos

Postul a fost considerat totdeauna nu numai ca un canon pornit din credință, ci și ca o cură de sănătate. Când postim trupul nu se hrănește, de aceea se produce o schimbare și o curățire a întregului organism. Cura de post se recomandă și de doctori împotriva boalelor infecțioase, reumatismul, boli de digestie, de inimă și de circulația sângelui.

Cununile subt apă

Se știe că Americanii sunt oameni ciudați, care iscodesc fel și chipuri de lucruri și fapte nemaiauzite. Anii trecuți o pereche tânără, împreună cu preotul s'au îmbrăcat în haine de scufundători și coborându-se în fundul mării preotul a săvârșit acolo taina cununiei. Veți întreba de ce în fundul mării? Așa ca să se vorbească de ei. Ziua următoare și-au văzut numele în toate gazetele.

Somnul copiilor

Sunt copii care adorm greu și peste noapte se trezesc deseori. Mamele au mult necaz cu ei. Cauzele sunt mai multe. Unii, mai nervoși din fire, sunt până seara târziu sub impresia celor întâmplate peste zi. Creierul lor mai lucrează și nu pot adormi. Alți copii nu pot adormi de grija școlii și a lecțiilor din ziua următoare. Leacul ar fi o baie caldă înainte de culcare sau puțină gimnastică de respirație. Stomacul copiilor să nu fie încărcat. Un ceai de tei, luat înainte de culcare, face somn.

Microbi de folos

Când se pomenește de microbi (bacterii), ființele mărunte, nevăzute decât cu instrumente măritoare, te apucă groaza.

Ei sunt pricina celor mai multe boale molipsitoare, de care te păzești, păzindu-te să nu iei microbi. De aceea se spune să te speli pe mâni înainte de a te pune la mâncare, căci pe degete, în negrul de subt unghii sunt adunați tot soiul de microbi. De aceea se izolează copilul bolnav de scarlatină pentru că microbii răspândiți pot da boala la om sănătos.

Dar sunt din fericire și mulți microbi folositori, nu dau boale ci dimpotrivă înlătură pricina unor boale sau prefac felurite substanțe unele în altele.

Bunăoară laptele acru, borșul, oțetul, chiar pâinea nu capătă gustul și proprietățile lor de cât datorită acestor ființe mărunte.

Oameni cumpătați

Solon înțeleptul Grecilor, puneă într'o singură formulă toate legile vieții și ale dreptului: *nimic prea mult*. Ceea ce înseamnă echilibru și cumpătare în toate.

Pitagora spunea, că adevărata rațiune și înțelepciune este cumpătarea. *Platon* vedea în cumpătare ordinea și frâul poftelor, care face pe om superior și stăpân pe sine însuși.

Apostolul *Pavel* povățuește pe cei tineri să fie înfrânați.

În cumpătare se întâlnesc toate concepțiile înalte religioase și filozofice.

Cronica culturală

Ruinele Iașilor

Vechea capitală a Moldovei, astăzi este o ruină. Totuși cine vrea să cunoască vremurile de mărire ale Moldovei noastre atât de nefericite, să meargă la Iași care închide între zidurile sale atâtea și atâtea podoabe și amintiri ale trecutului. Va găsi acolo biserica Sfântului Nicolae-Domnesc, biserica Trei Ierarhi, ctitoriile lui Ștefan cel Mare și Vasile Lupu, adevărate minunății de artă religioasă, ca și biserica Golia cu vestita sa pictură. Apoi biserica Barnovschi, un alt muzeu de artă bisericească, astăzi distrus de bombele necruțătoare. Mitropolia veche și cea nouă și câte biserici, toate o podoabă a Iașilor și pilde de credință Domnilor Moldovei de odinioară. Aproape la fiecare pas călcăm aici pe o amintire istorică. Iată ce ea vechiul Palat Domnesc, dincoace Palatul lui Cuza Vodă, Palatul Reginei Maria, casa în care s'au adunat revoluționarii dela 1848, casele Junimiștilor, Teatrul Național, Fundația Regele Ferdinand I, și multe altele. Din toate aceste mândrii ale Iașilor unele sunt grav avariate altele sunt făcute praf. Străzi întregi nu mai sunt decât mormane de moloz și cărămidă. Ieșenii n'au cămin unde să se reîntoarcă. Ei pribegesc și astăzi risipiți prin țară. Orașul Iași este o *problemă națională*. Glasul Moldovei răsună în auzul țării ca o rugămintă: *reclădiți orașul Iași!*

Iașii vor trebui să fie iarăși ceea ce a fost și mai mult decât atâta!

Uneori necinstea se cocotează pe scările mari, prin viclenia ei, dar totdeauna cade atât de cumplit că nu se mai ridică niciodată.

CUPRINSUL

Gh. Tulbure: George Asachi ctitorul culturii moldovene
I. Sassu Ducșoara: În familie
T. M. Frâstineanu: Dealul fără de nume...
T. G.: Curajul
gh. t.: Căsnicie fericită
Cunoștințe folositoare
Cronica culturală

ANUL II

FOAIE

PENTRU

SERIA II

MINTE, INIMA ȘI LITERATURA

Săptămânal al „GAZETEI TRANSILVANIEI” pentru cultura poporului

Nr. 46

Redactor GH. TULBURE

2 DECEMBRIE 1944

George Asachi: ctitorul culturii moldovene

de Gh. Tulbure

Dacă anul 1869 este data exactă a morții lui George Asachi, atunci s'au împlinit 75 de ani dela trecerea sa în pantheonul culturii românești. Este o dată la care sentimentul de recunoștință națională ne cheamă să păstrăm o clipă de reculegere pentru acest ales al neamului. Pentru noi, este o datorie în plus să închinăm câteva rânduri vrednicului de cinstită pomenire și luminatului cărturar moldovan, prieten și luptător în aceeași brazdă cu contemporanul său George Barițiu. Vreme de 60 de ani, din cei 82 cât a trăit — Asachi se risipește pe toate terenele ca să astape toate lacunele, ca să urnească din loc carul culturii și literaturii moldovonești. Ce nu face Asachi în Iași veacului trecut?

În tinerețe, abia reîntors dela Roma, organizează învățământul și deschide școli de toate gradele. Și ca să le înalțe nivelul, aduce profesori cu carte latinească dela noi, din Ardeal: pe Vasile Pop, pe

Ion Costea, pe Ion Manfi și pe Vasile Fabian Bob.

Tot el scrie cărți didactice și trimite tineri la Universitățile din străinătate. El este părintele învățământului din Moldova. El este și întemeietorul teatrului național. La început dă reprezentații cu diletanși, mai apoi cu „artiști” creați la școala de artă dramatică, întemeiată tot de el. Tot el scrie și traduce o serie de 10 piese dramatice de toate genurile, ca să aibă teatrul repertor.

În afară de aceasta publică vreo patru volume de versuri, un volum de nuvele, mai redactează reviste și calendare. Scriitor fecund și variat — cât privește ta-

Ardealul nu a luptat numai pentru el. Ardealul nu a suferit numai pentru existența lui, ci — în generozitatea și temeinicia sfintei sale porniri de afirmare națională — a dorit și a năzuit întotdeauna spre unitatea românească.

lentul lumea noastră de pe atunci nu era prea exigentă — protagonist al culturii, animator și organizator de așezăminte. Asachi este în presa moldoveană același întemeietor, același părinte, ca la noi George Barițiu. *Albina românească* (1829—1851) o conduce vreme de 22 de ani, pentru ca după aceea să redacteze *Gazeta din Moldova*, *Icoana Lumii* și *Solcitorul*. Mai are vreme să facă și pe omul de stat. Ca ministru reprezintă Moldova 5 ani la Viena.

Cu Barițiu era în corespondență. Printr'un tainic consens amândoi dărmăseră, în gândul lor, granița dela Predeal.

Asachi și-a iubit Moldova, cum și-a iubit Șaguna biserica, cum și-a iubit Barițiu Ardealul și istoria lui. Ce mari contemporani!

Ce suflet mare, ce larg avânt creator la bătrâni noștri de pe vremuri, care știau să se dăruiască neamului cu întreagă ființa lor! Ii vezi cum se sufulcă, cum

Continuare în pagina 3-a

În familie

de I. Sassu Ducșoara

(Sfârșit)

Domnul Precupescu, care tot timpul șezuse liniștit, subliniind în minte, cele spuse de scumpa-i soție, tuși din obișnuința dobândită la tribunal, din timpul când practica advocatura și încetu cu glas profund de bas și solemn:

— Stimată doamnă, am ascultat cu multă bunăvoință pledoaria duminică și cu onoare îți fac cunoscut că nu mi-am schimbat cu niciun dram ideile care le-am susținut din capul locului. Sunt contra maltratării femeii,

sunt contra celor ce interzic femeii orice introducere în anumite manifestări ale vieții publice, dar, (aci ridică glasul ca și când ar voi să impresioneze pe judecător ca odinioară) nu admit sub niciun motiv doborârea bărbatului sub calcăul femeii, căci scrie chiar și în cărțile sfinte: „Bărbatul este cap femeii, precum Hristos este cap Bisericii”. Aci se opri ștergându-și cu batista albă ca o coală de hârtie minieră, sudoarea de pe frunte.

Doamna Precupescu îl privi infu-

riată, străfulgerându-l cu privirea ei scânteietoare de mânie, de indignare și apoi încordându-și corpul ca o tigroaică ce e gata să sară asupra unei prăzi, strânse puternic micii ei pumni și izbucni:

— Nesimțitule! Ai să mă uciți cu ideile tale mucegăite și scrintite!

Domnul Precupescu, rece și politicos ca de obicei, nici acum nu-și pierdu răbdarea îngerească, ci răspunse:

— Mersi dragă! Aceste cuvinte le rostii el, sacadat și cu o ușoară înclinare a capului, ceea ce infurie la culme pe Lilian.

Continuare în pagina 3-a

Cronica Războiului

Securitatea europeană

de **Mardare Mateescu**

In Canada

după cum se anunță din Ottawa, se va declanșa criza de guvern. D-l *Mackenzie King*, primul ministru, are de făcut față uneia dintre cele mai serioase crize de guvern din ultimii 20 de ani — spune telegrama.

Este posibil ca guvernul să cadă dela putere. Pricina este decretul prin care 16 000 de ostași, recrutați anume pentru armata canadiană, urmează a fi puși la dispoziția forțelor de peste ocean. Cercul svonuri persistente că cel puțin jumătate din numărul membrilor partidului liberal din provincia Quebec intenționează să retragă sprijinul pe care l-au acordat până acum guvernului.

Noul ministru de externe al Statelor Unite

este d-l *Stettinius*, fost subsecretar de stat. Se știe că d-l *Cordell Hull* și-a dat demisia de acum o lună, fiind suferind. În adevăr, d-sa se află internat într'un sanatoriu.

Călătoria d-lui De Gaulle

la Moscova este un fapt indeplinit. Conducătorul Franței eliberate se va opri în Orientul Mijlociu pentru a avea o întrevedere cu regele *Faruk*. Se da acestei întrevederi o deosebită importanță politică.

Din Lisabona

se anunță că sediul oficiului german de propagandă din centrul Madridului a fost aruncat în aer de o bombă de mare calibru. Știrea a fost dusă la Lisabona de un călător plecat din Spania.

Corespondentul agenției

„Tass“

din New-York transmite știrea după care numeroase ziare americane publice articole în care se subliniază nevoia unei colaborări sovieto-americane, în interesul securității internaționale.

Situația pe fronturile de luptă

Pe frontul de Vest forțele aliate au curățit punga de pe *Meusa* și au ajuns la malul râului. Pe malul de vest al *Meusei* au rămas forțe izolate înmice. Munții *Vosgi* au fost trecuți și

acum se dau lupte în câmpia Alsaciei, la Vest de *Strassburg*. Numeroase forțuri au fost capturate. Printre prizonierii luați în acest sector se află și doi generali. Atăcurile germane date în trecătoarea *Belfort* au fost respinse. În regiunea dela Est de *Metz* a fost câștigat teren. Fortul *Marivad* a fost cucerit. Lupte violente se dau la Nord de *Saarburg*, unde germanii contra-atacă.

Pe frontul din Ungaria

trupele românești înaintează la Nord și Vest de *Tokay*.

Trupele sovietice au făcut un cap de pod peste Dunăre. Pe linia principală care duce la Budapesta a fost cucerit orașul *Hatvan* care prezintă o importanță strategică și militară deosebită. Prin căderea orașului, Budapesta este direct amenințată din spre Nord.

In Extremul Orient

aviația americană a bombardat orașul *Tokio*, capitala Japoniei. Japonezii rezistă cu dârzenie în insula *Leyte*, din grupul Filipinelor. Se semnalează însă că rezistența este în scădere. Aviația americană a scufundat, în regiunea insulelor Filipine, 16 vase japoneze. Se constată că eforturile Americanilor sunt din ce în ce mai mari, aceasta de sigur în dorința de a termina cât mai curând războiul cu Japonia.

Aviz important pentru sinistrați

În conformitate cu dispozițiile Jurnalului Consiliului de Miniștri No. 637 din 7 Octombrie 1944 și ale Ordinului Ministerului Afacerilor Interne No. 12.392 din 3 Noembrie 1944 toți sinistrații fără locuințe sunt invitați să se prezinte în fața Comisiei pentru ajutorarea sinistraților, în localul Serviciului tehnic al Primăriei, Str. Regina Maria No. 64 pentru a declara locuințele de care au nevoie, arătând — în afară de aceasta — numărul membrilor familiei, ocupațiunea și locul unde actualmente sunt adăpostiți.

Mal aducem la cunoștința celor interesați că Sindicatul Băncilor pentru Ajutorarea Sinistraților pentru operațiunile din orașul Brașov a însărcinat Banca „Albina”; deci cei care vor să ridice împrumuturi urmează să se adreseze la această bancă începând cu săptămâna viitoare.

Brașov, la 16 Noembrie 1944.

Primar: *Aurel Precup* Secretar General: *Dr. Virgil Volcu*

Șeful Serv. Tehnic: *Ing. Șef. Andrei Socol*

Tipografia „Astra” Brașov

caută

ucenici români

lovit însă numai în noi. Iată pentru ce credem în binefacerile unei solidarități europene căci fără ea nu va putea exista securitatea dorită.

Iu această privință sunt demne de reținut discuțiile apărute în presa britanică. Unele din ziare au susținut ideea unei securități europene întemeiată pe regiuni. S'a pus problema formării unui „*bloc vestic*”. Impotriva acestei idei se ridică ziarul „*Manchester Guardian*” care consideră crearea acelei bloc „*vestic*” drept o divizare a continentului. Or, Europa „*trebuie să fie, totdeauna, o Europă unită*”, susține ziarul amintit. E drept că nu printr'o Europă divizată se va putea obține securitatea, ci printr'o trăire în care comunitatea de interese și idealuri să constituie un tot indivizibil. Nu tragerea unei granițe care să despartă continentul în două va crea acea solidaritate între popoare care să excludă în viitor tendințe de expansiune și dominare, ci conc lucrarea armonioasă, atât politică cât și economică, va crea acel bloc al unității continentului nostru. Unitatea geografică, politică și economică, aceasta este temelia pe care va trebui să se bazeze securitatea europeană.

Delegația Statelor Unite

Comisia de control aliată din România a fost alcătuită. Știrea a fost transmisă dela Washington și are următorul cuprins: „*Un comunicat comun publicat de ministerele armatei și marinei anunță că joi au fost desemnați trei ofițeri din armata terestră și un ofițer din marina pentru a alcătui delegația Statelor Unite în comisia de control aliată din România.*”

Această comisiune, compusă din delegații sovietici, britanici și americani a fost înființată pentru a supraveghea, sub conducerea generală a înaltului comandament sovietic, îndeplinirea condițiilor de armistițiu de către România.”

Criza de guvern din Italia

pare a fi luat sfârșit prin apelul d-lui *Bonomi* adresat tuturor partidelor politice, prin care se arată necesitatea unei perfecte colaborări.

Noul guvern va fi alcătuit datorită felului în care oamenii politici italieni au înțeles imperativul vremurilor.

asa cred că veți face — că cursul nostru n'a fost numai așa, ca să aibă nume; ci că în adevăr a fost un început cât se poate de bun spre a îndruma industria de casă la poporul nostru.

Vezi, iubite, toate obiectele cu luare de samă și cugetă la scurtele timp de abia patru săptămâni, în care elevii și elevele au învățat împletirea și apoi le-au făcut acele obiecte, și spune, nu-i garanți destulă pentru un succes final cât mai favorabil, dacă vom continua acest curs până la perfecționarea cursurilor³⁴⁾?

Nu știu de va refera³⁵⁾ sau nu bibliotecariul Universității din Cernăuți³⁶⁾

34) = cursurilor.

35) = raporta.

36) Dr. Johann Polek, și istoriograf bucovinean vezi... *Indispensabila Enciclopedia Română* a lui Dr. Cornu Diaconovici, Tom. III 1904, 631, (Netrebnic-prezumțiosul *Dictionarul enciclopedic* I. A. Candrea-Gh. Adamescu, fi-rește, nu știe nimic de Polek). — În citata *Revista politică* pag. 6: „Dară nici acum și aice nu putem să nu amintim, și încă cu o emfază justă, pâlăria de dame și de moda nouă, lucrată din paie de domnișoara Elena Brăilean care a

despre curs, că a fost la expoziția obiectelor și s'a mirat cum în așa scurt timp s'a putut ajunge la atâta pricepere a împletirii până și de copii de țaran de 12—13 ani.

Fii bun și scrie-mi fără părtinire că ce zic cei ce vor vedea lucrurile.

Mare, prea mare bucurie mi-a făcut venirea Părintelui Artemi la expoziție, resp. la încheierea cursului. Au fost mulți, dară niciunul avea bucurie nu mi-a făcut ca Părintele Artemi cu copilașii săi. Imi părea numai rău că a venit după, cum aș zice, partea oficioasă a încheierii³⁷⁾.

atras admirațiunea obștească și din partea celor străini. Auzirăm, adevă, pre d-l Dr. Polek, bibliotecariul Universității din Cernăuți, carele veni cu soția și cu fiică-sa la expoziție, mai necrezând, că în cursul acesta atât de scurt și de mâni cu totul începătoare în atare lucru, ar fi fost cu puțință să se confecționeze această capelă”.

37) Cf. „*Revista politică*” cit. pag. 6: „Cam pela trei oare d. a. onorară expoziția Arhimandritul Putnei, Desideriu Cozub și demnul

Sălutare³⁸⁾ frățescă și Doamnei Soții complimente atât dela mine cât și dela copila mea 5/9 89

Iraclie

(Va urma)

și mult stimatul Redactor al *Candelei*, părintele Protopresbiter Artemiu Berariu cu copiii săi...“ Art. Berariu, tatăl poetului Constantin (Stănică) Berariu.

38) Sălutare (cu ă) — pumnulism!

Pentru cetățenii Sovietici

Toți cetățenii Sovietici care locuiesc în Brașov și urmează a se repatria în U. R. S. S. nu pot părăsi localitatea fără aprobarea Comisiei de Control Aliat.

țul Dragomirnei³²⁾, o copilă, Dochța, din Baineși și cu una Larionescu, din Rădăuți, își făcură la rămas — bun, de cap. Plângeau, mulțumindu-ne mie și copilei și mă rugară: „Adă-ne și la anul, că...” — aice ni spuseră o măgulire sentimentală pentru ceva ospitalitate ce avură în casa noastră.

Dară toți și toate își luară ziua bună în termenii cei mai duloși, care lucru ni pomenesc, parte, ca să afirmem ce-am spus, că despărțența-mi de elevi și eleve mi-a fost grea și, parte, că mă convinsese ce bunătate de suflete avem în poporul nostru și noi o lăsam sploțată³³⁾ de alții în profitul lor și nu în al nostru.

Lucrurile făcute de participanți le-am trimis abia ieri la „Societate”. A fost apa mare cinci zile și de aceea abia ieri le putui trimite. Le-am trimis, ca să vă bucurați cu mine — căci

32) = Pătrăuți pe Suceava.

33) Pumnulism: = *exploată*. La fel în broșura lui Iraclie P., *Cine-i culpabil?*, pag. 5: *sploata*.

Patrioții vreau să dea foc țării

de

Dr. N. Căllman

— Continuare din pag. 1-a —

Ce s'a întâmplat la Brașov în ziua de 23 Noemvrie? Tot un 23, care, ar fi voit ei să fie o altă, și mai mare, piatră de hotar a istoriei noastre.

Dimineața, în plină zi de lucru, muncitorimea sindicatelor mășăluiau cu steaguri și placarde către centrul orașului. Lumea cu treabă, care alerga grăbită în toate părțile, zăpăcită, nu-și putea da bine seama în primul moment, dacă este sărbătoare sau zi de lucru. Doar numai în zi de sărbătoare nu se lucrează. Dar cum lumea s'a cam obișnuit cu aceste mărșăluiri, marșuri subt legionari, aceleași marșuri se țin lanț acum, trecea fără să-i dea manifestației prea mare importanță și-și vedea de pâinea și munca cea de toate zilele.

Eu, mai curios, la margine de trotuar, am întrebat pe un muncitor: Unde mergeți? Nu știm — a fost răspunsul. M'am amestecat printre muncitori și am mers cu ei să văd ce se întâmplă. Am ajuns în piață. Aici, așteptare. Așteptam printre muncitori. Să nu se sperie organizatorii adunării. Nu făceam niciun fel de propagandă în contra lor. Eu spun și fac totul pe față și în văzul tuturor și nimic în spatele cuiva. Nu era altcum nicio nevoie de propagandă. Ascultam numai ceea ce vorbeau cei aduși la adunare. Recomand călduros organizatorilor acest sistem. Ar putea învăța multe lucruri ascultând pe muncitorii din adunări. Nu trebuia să ciulesc urechile ca să aud. Nu-mi este obiceiul să ascult vorbe șoptite. Se spunea între muncitori cu glas tare: Ce ne poartă iar pe drumuri, pentru ce nu ne lasă la locul nostru, ce vreau iar dela noi? Erau vorbe între muncitori, ca să treacă timpul. Eu întreb pe unul: Pentru ce este adunată lumea? — Nu știu! Intreb pe altul. Răspunsul, tot: Nu știu! Unul dintre muncitori, la întrebarea mea, m'a lămurit că sunt adunați, ca să scape din închisoare pe legionarii închiși. Ei drăcie, îmi spun eu, numai pentru mine, doar până azi se sbiera contra legionarilor. Dar cum contradicțiile sunt așa de multe în viața noastră de stat, nu mă mai mira nici acest scop

Bazarul Crucii Roșii

Societatea Națională de Cruce Roșie, filiala Brașov, organizează în zilele de 2, 3 și 4 Decemvrie un bazar, în Str. Regele Mihai Nr. 16 Etaj I.

Deschiderea va avea loc Sâmbătă 2 Decemvrie ora 10.

Publicul brașovean este insistent rugat să viziteze acest bazar, bogat asortat în articole de tot felul, jucării, obiecte de îmbrăcăminte, articole casnice, alimente și altele, înainte de a-și face cumpărăturile de sărbători.

Calitatea mărfurilor, prețul moderat și scopul filantropic al societății sunt cea mai bună cheazășie a reușitei bazarului.

Președintă, Valeria Cuteanu p. Secretară, S. Timco

al adunării. Mă bucuram că vor scăpa niște oameni nevinovați. Am așteptat mai departe printre muncitorii atât de cumsecade și m'am edificat deșupra multor lucruri.

Apare primul vorbitor. Arată că toate nenorocirile cetățenilor din Brașov vin din cauza relei administrații a orașului. Al doilea vorbitor ne lămurește că relele și nenorocirile pot lua sfârșit numai dacă se schimbă administrația Brașovului. Aceasta o cer masele muncitorești ale Brașovului și aceste mase mai cer un chilipir, să fie schimbat și subprefectul jude-

țului. Zis și făcut. Vorbitorul face decretul de numire pentru primar, ajutor de primar și subprefect. Și pleacă toată lumea la instalarea „aleșilor“ poporului.

La prefectura județului în fața d-lui colonel-prefect este instalat noul subprefect, apoi la primăria orașului sunt instalați noii demnitari ai primăriei. După instalare și după vorbirile de ocazie și de bucurie pentru evenimentul zilei, pleacă patrioții să mai facă încă o mică ispravă patriotică, să distrugă un ziar scris cu slovă românească, pentru că ar fi „antipatriotic“. Și manifestația a luat sfârșit,

după cum spun organizatorii, în cea mai perfectă ordine.

Am făcut o descriere amănunțită a celor întâmplate la Brașov în ziua de 23 Noemvrie, ca să poată înțelege oricine că la Brașov, în această zi, s'a făcut o încercare de rebeliune. O încercare de a pune mâna pe puterea de stat peste lege, prin forță și prin teroarea maselor adunate.

Acum poate înțelege toată lumea că patrioților și superdemocrațiilor noștri nu le trebuie nici democrație adevărată și nici reforme, oricât de avansate.

Lor le trebuie mișcări de stradă, le trebuie forță, le trebuie mase adunate, ca pe acestea să le poată manevra după vrea și dorința lor. Lor le trebuie revoluție. Numai prin aceasta și pot ei duce la îndeplinire adevăratele lor scopuri.

Noi, să fim bine înțeleși, nu ne speriem ni-i de cele mai largi reforme. Nu ne temem nici de nicio formă de guvernare, dacă aceasta va fi instalată cu vrea și libera alegere a neamului românesc. Vrem o totală schimbare a moravurilor politice și sociale, vrem o societate și o țară reînnoită de focul acestui războiu, vrem o țară care să-și întemeieze viața pe lege și dreptate. Dar vrem ca țara nouă să fie clădită pe fundamentul puternic și vechiu al neamului românesc, iar la temelie societății românești de mâne să stea tradițiile cu adânci rădăcini ale aceluiași neam românesc.

Patrioții și democrații noștri mari vreau să dea foc țării, vor revoluție, vor ruine, ca pe acestea să clădească, vreau ca fără legi și peste legi să-și ajungă scopurile. Vor o țară fără stăpân în care fiecare să-și facă legea sa.

Dacă le reușea lovitură dela Brașov, așa cum voiau ei, dacă le-ar reuși alte lovituri, pe care cu siguranță le vor încerca în alte părți ale țării, dacă autoritățile noastre vor avea aceeași atitudine, lipsită de autoritate, ca să nu o numesc altfel, cum au avut-o la Brașov, atunci putem fi siguri, că în scurt timp întreaga țară va fi în flăcări și patrioții își vor putea împlini toate socotelile.

Trezește-te, neam românesc, la conștiința primejdiei care te paște.

Apără-te, Țară Românească, fiindcă marii patrioți vreau să te mănânce friptă.

Bombardați-ne, Americani!

de

Ion Colan

— Continuare din pag. 1-a —

De unde ne-a venit canibalismul de-acum?

De unde această diavolească pornire de a sămăna tot alte și alte nenorociri în atâtea căminuri, împingând o țară întreagă în fundurile Evului Mediu?

Ce s'a putut întâmpla ca din împăcarea de astăvară, dintr'odată să nu ne mai putem suferi unii pe alții, să vedem în fiecare frate înglodat în necazurile și durerile pe care numai el și le știe, în aceste timpuri crunte pentru toți, să descoperim, zic, un criminal de drept comun, un fioros atentator la viața statului?

Că doar oamenii au rămas aceiași, tot cei de astăvară, cu gândurile lor poate, dar fără cea mai blajină intenție de a vătămă pe altul, sau statul Lecția de astăvară i-a desbrăcat pe toți de omeșteștile patimi, fiecare văzând cu ochii lui „că tot ce ești și tot ce poți, păre-re-i tot dacă socoști“ — cum a spus-o nășăudeanul Coșbuc.

Așa am crezut

Și iată, n'a fost așa.

Îți vine să urli, punându-ți fără odihnă mereu aceleași întrebări:

De ce? De ce?

De ce ne mâncăm unii pe alții?

De ce ne păm unii pe alții?

De ce ne facem unii altora atâta suferință?

De ce lăsăm mame cu lacrimi în ochi după soți și după copii, de ce lăsăm familii fără sprijin, copii pe drumuri, de ce?

Spuneți-mi, de ce?

Ce demon ne stăpânește și ne inveninează cugetele până ntr'atâta, încât să nu ne dam seama că e loc în lumea asta largă pentru toți?

Tu, omule, care împrăștii cu atâta sete, atâta durere profund nedreaptă, spune: nu te gândești că ai și tu copii?

În nopțile astea de toamnă întârziată pentru o iarnă grea fără pereche, în nopțile astea nu mușcă din tine toate hăitele remușcărilor pentru isprăvile făcute ziua?

Frate, ce lovești în fratele tău, cât de amară trebuie că ți-e bucuria la masă când știi că ai izbit în cineva care nu ți-a făcut niciun rău, nici ție, nici altora!

Nici în lumea animalelor n'am pomenit atâta betie de-a face răul de dragul răului.

Iartă-mă, Doamne, dar a început să-mi fie rușine că sunt om. Rușine, Doamne, și scârbă!

Mor cu zecile de mii ai noștri pentru o țară mai bună, tot atâtea zeci de mii de văduve bat rugă pentru odihna sufletelor celor mai

drași pe care i-au avut în case, ne așteaptă pe toți iadul unei ierni de pomină, iar noi, în loc să ne unim în blocul celei mai desăvârșite solidarități, noi golim și ce bruma de liniște ne-a mai rămas în case, printr'o pornire de a face răul cum nu s'a mai văzut.

D'aia, bombardați-ne din nou, Americani!

Nu luați seama că vă suntem aliați. V'o cerem noi. Faceți-ne acest neasemănat serviciu. Să ne sfășie iar sufletele glasul sirenelor, să ne adunăm iar prin șanturi, adăposturi, păduri, să ne înfrățim iar în fața Morții, ca astăvară, să uităm răul ce ne bântuie acum.

E singurul leac boalei de care suferim.

Și să potriviți sosirea așa, ca sirenele să înceapă tocmai când om fi gata încolonați pentru o manifestare patriotică, oricine ar face-o. Atunci am vrea să-i vedem pe marii și micii neliniștiți ai vremurilor noastre, cât li-s de iuți picioarele. Suntem siguri că nici-unuia nu-i va mai arde de discursuri menite să ne aprindă casele. Văzându-l fugind la prima orăcăială de alarmă, poate își va readuce aminte că e om, numai om, ca mine, ca dumneata și ca altul, și nu va mai uita asta toată viața lui.

Aș vrea să mai spunem odată: **Doamne, scapă-ne!**

Iar la reîntoarcerea din fugă sunt așa de sigur că, întâlnindu-ne pe ulițele orașului, iar ne vom zâmbi ca astă vară, iar ne vom da bucurăși mâna că am scăpat și vom merge alături, cu toții, oameni numai, să muncim îndoit, pentru țara asta, căutând să câștigăm timpul pierdut cu prealarmele, alarmele și bombardamentele.

Așa, Americani, bombardați-ne iară, sau măcar faceți-vă că ne bombardați. Ajunge atât! Ca aliați avem dreptul să vă rugăm acest lucru. Almintreli ne ucidem între noi și tot sprijinul pe care întreg l-am putea da cauzei aliate, nu mai plătește o ceapă degerată.

Să mai zicem odată: **Doamne, scapă-ne!** — fiindcă am spune-o și azi, dar ne e rușine să mărturisim că ruga ni-i nu împotriva bombelor, ci a celor de-un sânge și-o lege cu noi.

P. S. N'am cerut dușmanilor să ne bombardeze, cum ar fi fost firesc, ca nu cumva să ni se spună că suntem hitleriști.

Nu, aici scrie un biet român năcăjit. Năcăjit tare! Și nu pentru el, ci pentru cei mulți care suferă și nu pot vorbi.

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Redactor responsabil
ION COLAN

Redacția și Administrația
B R A Ș O V
B-dul Regele Ferdinand No. 12
Telefon 1513

Abonamentul anual Lei 800
Autorități și Societăți Lei 1600
Membrii „Astrei din
comnele jud. Brașov
și refugiații săteni din
Ardealul de Nord Lei 500